4.8. Există unele exemple care, luate în sine, nu sînt aici încadrabile. Cu toate acestea, privind faptele şi motivaţiile lor dintr-o perspectivă mai amplă, respectivele cazuri se leagă de actul glosării şi, mai ales, explică unele tipuri de situaţii care apar în vechile texte.

4.8.1. În destul de multe cazuri, textele vechi prezintă sintagme precum „inimă curată", „cuget rău", în care determinantul, pozitiv sau negativ, compatibil cu determinatul, indică o accentuată dorinţă de precizare din partea emiţătorului, dorinţă care poate marca şi prezenţa unui act persuasiv. Pe această bază, pot apărea situaţii precum: „dragostea ceaia curata" sau „rugăciune bună", care sînt acceptabile în măsura în care se poate considera sau constata că există un tip de sentiment asimilabil dragostei, dar care să nu fie caracterizat de puritate sau că există un tip de rugăciune care să nu fie animată de scopuri bune ori corect ritualizată. Fireşte, dincolo de o analiză lingvistică şi hermeneutică prin care s-ar evidenţia posibilitatea ca un astfel de determinant să poată fi alăturat unui determinat precum cele de mai sus, trebuie avut în vedere şi faptul că astfel de structuri nu se referă în primul rînd la o opoziţie, discursul nu se îndreaptă într-o anumită direcţie, desprinzîndu-se de cealaltă direcţie, posibilă, pe care constant o are ca termen de comparaţie şi, aşadar, că aceste structuri nu apar neapărat distingîndu-se de perechile lor, pereche şi relaţie pe care mereu le-ar ţine prezente în mintea receptorului. Dimpotrivă, mai curînd este vorba despre nişte modalităţi retorice de accentuare a ceva, şi prin care cealaltă posibilitate: „*dragoste murdară", „*rugăciune rea" este complet sufocată ori împiedicată să apară în mintea receptorului. Acesta este şi unul dintre elementele care permit acceptarea şi proliferarea unor astfel de modele. Acest tip de alăturare, dacă se repetă frecvent în aceeaşi direcţie, poate deveni responsabil pentru mişcarea în timp a conţinutului semantic al unor termeni care se pot tinctura în sfera lor semantică cu valori negative, deşi uzul lor iniţial nu le recomandase pentru aşa ceva. De aici, trecînd printr-un caz de tipul „măriia ceia deşarta", se ajunge la numeroasele situaţii în care, din punct de vedere lingvistic dar şi al realităţii, termenii alăturaţi sînt incompatibili, fie în sensul că sînt antagonici, fie în sensul că generează redundanţă ori sînt pleonastici. În felul acesta se consideră: „rea foamete", „cinstea ceaia buna", „pizma ceaia reaoa", „milosteniia ceaia buna", „reale năpăşti", „fărădelegile ceale reale". Numai la rigoare se poate accepta că „amară muncă" reprezintă un element al unei polarităţi, imaginîndu-se, spre exemplu, că un chin îndurat în vederea unei răsplăţi divine ar fi „dulce". Apoi, trebuie avut în vedere şi faptul că, cel puţin unele dintre expresiile de tipul „cerul de sus" ar putea reprezenta forme de exprimare, care reflectă trepte iniţiale în care omul ia cunoştinţă de lume şi o înfăţişează cu atributele ei percepute. Acestea vor deveni implicite mai tîrziu. Conservator, limbajul religios era şi este cel mai apt să păstreze şi să folosească astfel de forme. În acest caz, nu mai este vorba despre distincţii („*un cer de jos"), ori despre exprimări redundante.

După cum se observă, aici nu este vorba nicidecum despre greşeli de limbă ori despre o presiune a traducerii prin care se distorsionează sistemul şi uzul limbii române. Aceste structuri prezintă două trăsături. Pe de o parte, determinanţii precizează (mai mult sau mai puţin reuşit, dar în cadrul unui efort astfel orientat), prin restrîngere, natura determinaţilor. Apoi, faptul acesta, în funcţie de cantitatea de emoţie implicată de către emiţător şi de cea percepută la receptor, conferă structurilor în cauză caracter persuasiv, memorabil şi formator de mentalitate.

4.9. Mult mai complex într-un anumit sens este un tip înrudit de structuri, ceea ce s-a notat pînă acum reprezentînd doar o formă primitivă de exprimare, prin care augmentarea sau precizarea se face prin relaţionarea cu un determinant. Cazurile care urmează sînt tipice în cel mai înalt grad textului biblic, modelul preluat de limbile în care s-a tradus acesta avîndu-şi originea în mentalul oriental. Chiar dacă, ulterior, după achiziţionarea şi deprinderea modelului, apare posibilitatea şi disponibilitatea asimilării şi reproducerii acestui tip de situaţie, tiparul rămîne caracteristic modului redundant, baroc, nuanţat în ultimă instanţă, în care este concepută şi exprimată realitatea în lumea semită. Fireşte, nu toate structurile care urmează se află la egalitate, nici din punctul de vedere al valorilor lor şi nici din cel al producerii şi al poziţiei lor. Numai o privire nuanţată, asemănătoare cu cea care le-a generat, poate folosi analizei şi extragerii de concluzii.

4.9.1. Studiind textele biblice de bază pentru spaţiul european, cel grecesc şi cel latin, se observă că, în numeroase situaţii, apar alăturări de doi termeni destul de apropiaţi ca sens. În general, astfel de structuri binare operează distincţii mai mult sau mai puţin fine, între realităţi şi concepte, în care limbile greacă şi latină se exersaseră, avînd la dispoziţie, aşadar, o terminologie dezvoltată. Cu toate că, după cum s-a văzut, nu rareori, diferite nevoi impuse de limbă sau provenind din alte cauze generează diferenţe sensibile între traduceri şi litera textului de tradus, de regulă, în situaţiile în care textul de tradus prezintă perechi de termeni, se constată că traducerea românească urmează textul străin. Textele religioase româneşti din secolele al XVI-lea şi al XVII-lea conţin numeroase exemple de acest fel, dar situaţia se poate ilustra doar cu cîteva exemple relevante prin valoarea lor: „*meşter* şi *faur*" (PO, *Gen*., 4, 22), adică 'malleator et faber'; „să facem *rugă* şi *rugăciuni*" (CP, *1Tim*., 2, 1), adică 'obsecrationes, orationes'; „în toate *mîndriile* şi

BDD-B2-23 © 2005 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 19:46:58 UTC)

înţelepciunile" (CP, *Col*., 1, 9), adică 'sapientia et intellectu spiritali'[1]; „*dar* şi *poclon*" (CP, *Evr*., 5, 1), adică 'dona et sacrificia'. După cum se observă, cu toate că termenii corespondenţi din textul latin (situaţia este aceeaşi şi pentru textul grecesc) nu constituie în mod strict o pereche sinonimică, de cele mai multe ori, în textul românesc efortul traducerii nu generează apariţia unei nuanţări, ori a unei distincţii, structura binară din limba română constituindu-se într-o pereche sinonimică. Deşi pentru „O, fericaţi de *posnicii* şi *agiunătorii*" (CS, 270, 7); „*să mirară* şi *să spămîntară*" (VS); „*măzditorii* şi *luătorii de mită*" (VS, mart., 12) sînt implicate texte slavone la care nu am avut acces, se poate considera ca fiind îndreptăţită presupunerea că, şi în acest caz, situaţia este aceeaşi ca mai sus.

4.9.2. Procedeul, însă, este deprins şi reprodus, motiv pentru care se constată că astfel de structuri binare apar şi în locuri în care nu poate fi vorba despre o constrîngere (cel puţin nu una directă) venind dinspre traducere. Sub acest aspect, se poate observa mult mai uşor felul în care, influenţînd traducătorul sau compilatorul de texte, o anumită structură poate fi asimilată de un sistem lingvistic, devenind eficientă în exprimarea complexă a unei realităţi percepute nuanţat. În cazuri precum: „Cisla, în carea Moisi proroc scrie mainte *sama* şi *numărul* fiilor lu Israil" (PO, 5, 5-6); „printru multe *folosuri* şi *hasne*" (PO, 7, 12); „şi era *venit* au *striin*" (PO, *Gen*., 20, 1) redînd „es iöueueny vala"[2], datorită faptului că respectivele perechi nu oglindesc existenţa unor perechi corespunzătoare în textul de tradus, se poate considera că avem a face cu nişte glose interne[3], cu reproducerea unor procedee deprinse, prin care traducătorul participă la text facilitînd cititorului accesul la sensurile acestuia.

În cazuri precum: „Şi-într-acela *chip* şi *obraz* sîmt preuţii" (structură care apare întocmai şi în alte texte vechi decît *Manuscrisul de la Ieud*, de unde provine acest exemplu, deci este cel puţin inspirată de un text străin); „*coneţul* şi *sfîrşitul*"; „*ziditoriul* şi *tvoreţul*" se poate considera că unul dintre cele două elemente este aproape complet inutil din punct de vedere lingvistic dar şi stilistic sau retoric. Sinonimia totală şi coordonarea copulativă a celor două elemente, alături de lipsa oricărei cerinţe de nuanţare din partea conţinutului textelor sînt dovezi, indirecte dar cu valoare probatorie maximă, care, cel mult, fac din aceste segmente exemple de situaţii în care limba română exersa procedeul în vederea asimilării lui.

4.10. În cele ce urmează, se poate accepta la rigoare că avem a face cu efectul unor nevoi resimţite de emiţător şi nu cu situaţii de utilizare redundantă a termenilor. Urmînd diferite motive, exemplele de mai jos pot fi considerate ca ilustrînd deja felul în care structurile binare îşi găsesc rostul în aspectul literar românesc.

4.10.1. În: „Şi praznicele Svenţiei Sale, cîte sîmt de-acmu preste an şi a tuturor ugodnicilor lui să le prăznuim cum să cade, de ni-i voia să avem plată de la Dumnedzău şi de la svenţi, pentru ce *vom sărba* şi pentru ce *vom prăznui*" şi în: „acesta-i praznicelor *praznic* şi *sărbătoare*", ambele prezente la Varlaam, deşi termenii subliniaţi sînt sinonimi atît pe axa paradigmatică, cît şi în context, se poate considera că termenii coocură, în principal, din motive de ordin retoric. Alături de ritmul discursului, unul de tip persuasiv, care impune o anumită lungime a enunţului, pe care suflul de aer se distribuie cu o anumită cadenţă, nevoia de a accentua o idee prin insistenţă nu poate fi rezolvată prin reluarea aceluiaşi termen (fapt care ar scădea sau ar anula efectul retoric), soluţia fiind utilizarea unui sinonim[4].

4.10.2. În „sta-voiu *băsău* sau *în alean*" (PO, *Gen*., 9, 5) (în textul magh. apare doar „boszszut álloc") avem a face practic cu o glosă în text, prin care cititorul român ia cunoştinţă mai curînd de felul în care glosatorul a înţeles textul (sau vrea să-l transmită la cititor), decît de sensul exact al segmentului de tradus, deoarece, cu toate că glosa internă pare a fi determinată de senzaţia glosatorului cum că nu toţi cititorii ar înţelege (eventual, în context) termenul de origine maghiară, relaţionarea făcută nu este nicicum o restrîngere ori o nuanţare şi nu este deloc lămuritoare, cei doi termeni nefiind chiar sinonimi.

4.10.3. În: „Şi cu aceastea cuvinte *îngrozi* şi *înfricoşă* pre toţi episcopii" alăturarea se produce între doi termeni care numai parţial au sferă comună. De această dată, binomul nu mai aprofundează prin insistenţă o stare emoţională, ci încearcă să o facă mai vastă prin contribuţia a două sentimente vecine, obţinînd o intensificare prin creşterea suprafeţei orizontale şi nu a cele verticale.

---

[1] Pentru ultimele două cazuri, însă, vezi şi **1.4.2.**

[2] Mai jos, sub *Gen*., 23, 4, însă, apare „striin şi om venit sînt între voi", redînd „Idegen es iöueueny vagyoc közettetec".

[3] Deşi termenul al doilea nu este, în toate exemplele de mai sus, cel pe care se poate presupune că cititorul român cu siguranţă îl cunoştea, traducerea prin perechi sinonimice poate fi socotită ca un mod de a oferi cititorului explicaţii deoarece, acesta percepe şi analizează cei doi termeni nu separat, ci ca pe o pereche ale cărei elemente sînt echivalente.

[4] Cazul nu este deloc similar cu cele precedente, unde perechea „*coneţul* şi *sfîrşitul*", spre exemplu, apărînd la sfîrşitul *Sindipei*, adică într-un loc oricum marcat ca atare, este uşor exagerată, chiar dacă conformă cu uzanţe mai vechi. De asemenea pentru „*ziditoriul* şi *tvoreţul*", care repetă în mod inutil un atribut al spiritului suprem, cînd de dorit ar fi fost să dezvăluie ceva din imensitatea acestuia şi nu să insiste într-un efort penibil şi neputincios care, oricum, nu poate face ca Dumnezeu să apară mai mare decît este.

BDD-B2-23 © 2005 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 19:46:58 UTC)

4.10.4. Asemănător se prezintă lucrurile în: „Că apropiindu-ne către acel nevinovat trup şi singe, simtem *curăţiţi* şi *lămuriţi* pentru pocăinţa păcatelor şi pentru ispoveadanie" (VARL, 46, 37-40). Elementele subliniate sînt în strînse relaţii de sinonimie pe ambele axe: paradigmatică şi sintagmatică. Cu toate acestea, ele nu sînt permutabile, contextele în care apar cu predilecţie sau în care pot apărea nepermiţînd mereu acelaşi lucru. Cel de-al doilea termen, avîndu-şi locul obişnuit mai ales în enunţurile în care se vorbeşte despre puritatea unui metal preţios, dar şi a altor materii considerate valoroase ori importante (cum ar fi făina de grîu) are aici valoarea unui superlativ, în sensul că indică treapta de desăvîrşire cea mai de sus pe care omul o poate atinge în efortul sisific de purificare. Acest uz nu este singular în textele vechi: „Şi vor fi cei rămaşi cinstiţi mai vîrtos decît aurul *cel lămurit*, şi omul mai mult cinstit va fi decît piatra de sapfir" (BB, *Is*., 13, 12), unde, în ciuda unor greşeli de traducere, ideea de redat era aceea că oamenii vor fi mai preţioşi (şi prin raritate) decît aurul fin; „oameni stricaţi la minte, *nelămuriţi* în credinţă" (BB, *2Tim*., 3, 8).

4.10.5. În: „Deaci socotiţi, iubiţii miei creştini, că acei *crai* şi *filosofi* lăsară odihna şi curţile sale, muierile şi feciorii săi şi în ţară streină fură călători, căotînd pre Hristos" (VARL, 348, 3-5) nu pare a fi un caz de repetiţie redundantă sau de binom sinonimic, şi nici nu se ilustrează astfel procesul de integrare a unui cultism. Aşa cu a fost înţeles textul în română (nu numai la nivelul acelei epoci), situaţia este una în care se produce alăturarea a două atribute deţinute de referent, care, pe lîngă faptul că era crai, era şi *filosof*. În realitate, *filosof* trebuia să fie o corecţie şi o nuanţare a primului termen. Cei trei magi veneau din Persia şi Babilonia şi erau astronomi şi astrologi, savanţi, aparţinînd, fireşte, castei sacerdotale. După mai bine de un mileniu şi jumătate de creştinism, cînd ideea de 'magie, vrăjitorie etc.' se compromisese iremediabil[5], nu se putea încerca recuperarea unui termen care să conţină ca principală notă de conţinut această idee, mai ales într-un text cum este cel al mitropolitului Varlaam. Traducerea *crai*, una dintre puţinele posibilităţi ale epocii, nu avea rolul de a reda astfel statutul acelor magi între ceilalţi magi (ceea ce ar fi fost convenabil din perspectiva realităţii). Formula acredita ideea că împăraţii (înţelepţi) ai pămîntului, regii pămînteni se închinau Regelui Universului, Celui Veşnic. În acest context, adăugirea *filosof* duce triada la nivelul superior şi taie o cezură de netrecut între aceştia şi Irod[6].

4.10.6. O ultimă situaţie care trebuie luată aici în discuţie se referă la o pereche frecventă în vechile texte româneşti. Avînd în vedere valoarea etimologică a substantivului *muncă*, dar şi cu care acesta apare de nenumărate ori în limba română veche, se poate considera că în: „vreamea munciei şi chinului" apare un binom sinonimic. Probabil că, deşi *muncă* deja cunoaştea valoarea actuală în limba veche, circulînd cu ambele sensuri, şi în acest caz, ar fi forţat să se presupună că aici *muncă* înseamnă altceva decît 'chin, trudă'. Lucrurile se prezintă identic în: „grăiaşte (...) de chin şi muncă". Nu este mai nuanţatoare nici alăturarea din „munci şi dureare", care apare în *Psaltirea Şcheiană*, şi unde era de redat vsl. **трѫдь и болѣзнь**. De asemenea, pentru „cazne şi munci", numai la rigoare se poate considera că primul element avea, aici, valoarea etimologică 'învăţătură (dobîndită prin strădanie anevoioasă şi chiar prin pedepse, mai ales corporale, dureroase)', nu atît datorită faptului că, în vechea română *caznă* cunoaşte destul de rar această valoare, cît datorită alăturării înseşi, care impune sensul 'chin' (de altfel, contextul se referă la 'tortură').

4.10.7. Cazuri obişnuite de utilizare a două sinonime din motive de variaţie a expresiei, pentru a evita o repetiţie, apar în: „cîndu-l *opriia* năroadele să tacă şi-i *cunteniia* fariseii şi saducheii", pentru care ar fi oţios şi fals să se prezume o relaţie necesară sau dorită între *a opri* şi *năroade* sau *a tăcea*, pe de o parte, şi *a cunteni* şi *fariseii, saduchei*, de cealaltă, respectiv: „nice *să teame* de primejdii, nice i-i *frică* de cei mai mari". Încercarea de căutare a expresiei trece în plan secund în cazul în care limba română era lipsită de un termen adecvat pentru a reda ceea ce se găsea în textul de tradus. Probabil că la fel apare şi: „în toată *răbduriia* în *lungă-răbdare* cu veselie" (CP., *Col*., 1, 11), adică 'patientia et longanimitate'.

4.10.8. O formulă precum „*Bucuraţi-vă* şi *vă veseliţi*" străbate vechile texte religioase, recitîndu-se încă şi în zilele noastre; ar rămîne mult prea pedantă şi nerealistă o încercare de a căuta aici o distincţie la nivel de nuanţă semantică, susţinîndu-se că formula ar pune în lumină două stări între care traducătorii ar fi făcut distincţii fine. Formula rămîne una care este mai curînd redundantă, ceea ce face ca îndemnul să fie unul insistent, motivul pentru care nu se reia unul dintre verbele găsite fiind acela că astfel s-ar fi creat o repetiţie supărătoare, pierzîndu-se, totodată, valoarea intensificatoare şi persuasivă.

4.10.9. Rolul intensificator se observă foarte bine în cazurile în care pot intra în relaţie doi termeni sinonimi, într-o expresie în care unul dintre aceştia joacă rolul de element formativ al unui superlativ. Alături de numeroasele situaţii în care apar construcţiile intensive, precum în: „multe fealure vîrtos multe" (PO);

[5] Vezi p. 23.

[6] Nu este întîmplător nici faptul că secvenţa apare la Matei, cel care se adresa prin excelenţă evreilor şi care încerca prin tot felul de procedee să estompeze „scandalul crucii", să demonstreze caracterul divin al lui Isus.

BDD-B2-23 © 2005 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 19:46:58 UTC)

„ficlene, ce l-au viclenit"[7], trebuie evidenţiate şi situaţiile, precum: „minunate ciudease" (VS, nov., 22); „Vădzură apostolii ciudesă mai minunată decît cea dintăiu" (VARL), în care, pentru echivalarea unei astfel de valori, nu se mai optează pentru reluarea aceluiaşi termen, ci pentru utilizarea sinonimului.

4.11. În sfîrşit, discuţia aceasta se întregeşte prin observarea cîtorva dintre numeroasele situaţii în care textul biblic prezintă enumerări, în care se alătură termeni sinonimi. Astfel, în *Apocalipsă* apare: „*păgînii* şi *rudeniile* şi oamenii şi *limbile*"; iar mai jos: „oameni şi *năroade* şi *semenţii* şi *limbi*", în CCÎ se găseşte: „mitarnicii şi tîlharii şi ucigătorii şi *furii* şi beţivii şi curvarii şi curvele şi obiditorii şi camatnicii şi *răpitorii*", în VS: „să împarţi toată avearea mea la *mişei* şi *sărăimani*, la *sărace* şi la *săraci* şi *neavuţi*", iar în DÎ apare: „am fost *slabă* şi *neputearnică*". Pentru ultima situaţie, aşa cum apar lucrurile în excerpt s-ar putea spune că nu se poate şti cu exactitate dacă primul termen semnifică 'gingaşă sub aspectul sănătăţii, plăpîndă, bolvăvicioasă', ori 'lipsită de autoritate şi personalitate', sau dacă ultimul termen intensifică sau vrea doar să însemne 'aflată în partea inferioară a ierarhiei'[8]. Contextul mai larg, însă, precum şi ceea ce reprezintă întregul text (un testament din secolul al XVI-lea, aparţinînd unei călugăriţe) impune, pentru primul termen, valoarea 'gingaşă sub aspectul sănătăţii, plăpîndă, bolvăvicioasă', iar pentru al doilea pe cea de element intensificator. Cu toate că valoarea paradigmatică a termenilor subliniaţi, precum şi posibilităţile de ocurenţă ale acestora pot conduce la multiple valori semantice, în contextele cu care s-a exemplificat, termenii evidenţiaţi nu au rolul de a aduce un plus de informaţie semantică, ci pe acela de a sublinia şi accentua, de a intensifica prin repetiţie sinonimică o anumită valoare, purtată de primul termen. Faptul acesta este cu atît mai relevant cu cît el se petrece în cadrul unei enumerări, aşadar al unei structuri care, prin ea însăşi, deţine valenţe intensive. S-ar putea spune că, în astfel de cazuri, o eventuală nuanţă pe care termenul sau termenii cu valoare intensificatoare o aduc nu este reţinută decît în măsura în care, în felul acesta, se consolidează sugestia intensivă a structurii rezultate.

4.12. Situaţiile precum cele de mai sus se datorează în primul rînd presiunii textului străin, o dată ca text de tradus (nu se putea ignora ceea ce era de tradus, chiar dacă sistemul limbii române se afla într-o etapă în care, prin traducere, suferea unele torsiuni) şi apoi ca model asimilat şi reproductibil. Importantă de studiat este această ultimă situaţie, în care, după ce se ia cunoştinţă de existenţa şi posibilitatea adoptării unei structuri, au loc anumite procese. De regulă, după ce limba ca sistem, în încercarea de a transla structurile întîlnite în textul de tradus, trece prin etapa unor procese de adaptare, este posibil ca sistemul să îşi însuşească acele capacităţi necesare reproducerii şi creării acelor structuri, astfel că într-o etapă ulterioară este posibil să se întîlnească respectivele structuri, chiar şi acolo unde textul de tradus nu le prezintă.

Cazurile de mai sus constituie exemple care arată felul în care structurile se constituie pe seama alăturării de elemente care, atît în plan paradigmatic, cît şi în plan sintagmatic (uneori mai ales în acest ultim plan) prezintă puternice relaţii de sinonimie. Procedeul poate servi uneori nuanţării, în felul acesta limpezindu-se sensurile printr-o alăturare care are rolul de a delimita. Apariţia sinonimiei explicative (prin care traducătorul este aproape forţat să folosească un anumit cuvînt sau doreşte să îmbogăţească limba) nu este doar un simplu procedeu de instruire a cititorului, care îşi face o imagine asupra sensurilor unui cuvînt prin intermediul celuilalt, pe care se presupune că îl cunoaşte. În cazurile aici studiate aceasta poate fi doar o consecinţă, neurmărită de către traducător, care doar întîlneşte în textul străin respectiva structură.. În fapt, tot mecanismul este pus în mişcare doar pentru a reproduce sau a utiliza un procedeu persuasiv prin care se intensifică un element al discursului şi se induce la receptor o stare. Alteori, însă, alăturarea operată de către traducător (cazul PO, spre exemplu, unde se întîlnesc textul maghiar şi cel latinesc, iar traducătorul nu poate renunţa la nici una dintre cele două soluţii), cel care colaţionează în traducerea sa două sau mai multe modele.

Alteori, numai nevoia de expresivitate este cea care impune respectivele alăturări (în sensul că se evită astfel structuri şi alăturări care ar face ca textul să fie rebarbativ). Dar efortul de evitare a repetiţiei, şi variaţia expresiei semnifică deja că sensurile cerute de text în respectivele locuri sînt foarte apropiate. În cazul în care procesul de formare a aspectului literar se află într-o etapă care se particularizează prin acumularea de forme şi procedee, ceea ce caracterizează sistemul este existenţa multor forme între care încă nu s-au creat relaţii stabile, uzuri şi combinaţii relativ fixe, aspectul literar nedezvoltînd încă protocoale clare de comunicare şi de exprimare. În acest fel este potenţată posibilitatea apariţiei de numeroase structuri în

[7] Pentru acestă chestiune, vezi studiile lingvistice ale lui V. Arvinte din ediţiile *Monumenta linguae dacoromanorum. Biblia 1688*, vol. I-V, Iaşi, 1988-1997 şi *Biblia 1688*, vol. I, Iaşi, 2001.

[8] Diferite acte de danie ori testamente ale persoanelor particulare, singure, de sex feminin, aparţinînd tuturor categoriilor sociale din secolele XVI-XVIII, acte prin care se donează felurite forme de avere în schimbul îngrijirii donatoarelor, prezintă, în autodescrierea iniţială, atributul *slabă*.

BDD-B2-23 © 2005 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 19:46:58 UTC)

cadrul cărora expresia, deşi de multe ori destul de vagă, prezintă numeroase valenţe de formare şi semnificare.

BDD-B2-23 © 2005 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 19:46:58 UTC)